UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Seruitus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

agoras, Optabilius (inquiebat) ſit tibi lapidem temere pro-
…uam ſermonem otioſum. *Stob. ſerm.*34.

…crat.es, ſermonem εἴδωλον τοῦ βίου, id eſt, vitæ ſimulacrum
…emque velut vmbram eſſe, dicebat. Qua quidem ſententia
…poruit verius. Nam nullo in ſpeculo melius expreſſiuſq;
… figura corporis, quam in ſermone pectoris imago repræ-
…ur. Neque homines ex ſermone ſecius, quam ærea vaſa tinni-
…noſcuntur. *Laert.*

…m. Audiens adoleſcentem variis de rebus aſſidue loquentem,
…ſpeculo faciei figura, in verbis autem animi qualitas vniuſ-
… hominis deprehenditur. *Stob.*

…o Cittieus. Adoleſcenti confidenter loquenti: Non dixerim,
… o adoleſcens, quæ mihi ſuccurrunt. Subnotauit vir pruden-
…s, è ſermonis procacia æſtimari morum impudicitiam.
…l.7.c.1.

…ſinius. Fontem & originem male viuendi eſſe, dicebat non
…re obſcœna & turpia loqui. *Stob. ſerm. de intemperantia.*

…ſtratus, ſermone faceto tanquam ſale, parce vtendum eſſe
… *Stob. ſerm* 34.

…genes aiebat, ſibi videri mirum, quod quum vlla aut opercu-
… emerent homines, niſi pulſu aut tinnitu exploratum, in e-
… homine ſolo aſpectu eſſent contenti. Significans hominem
…re melius cognoſci, quam ex oratione. Vt igitur, qui vas
…runcio parant emere, digito pulſant, atque ex tinnitu red-
…noſcunt, ſitne integrum, probæ argillæ, ac bene coctum:
…quam minus aliquot emant hominem, oportebat ad di-
… prouocare, atque ex oratione deprehendere, qualis ſit,
…lib.6.

…rates dicere ſolebat, qualis homo eſt, talis etiam eius erit
…, orationi autem facta ſimilima, factis vitam. *Cicero lib.* 5.
…quæſt.

… In bello quidem ferrum, dicebat, auro præſtare ad de-
…dum ſe, in vita autem, ſermo eruditus diuitiis. *Stob. ſerm.*
…

… Sermonem eruditum, tanquam bonum figulum, elegan-
…e animam ornare dicebat. *eod ſerm.*

… Quum diues quidam filium adoleſcentem ad Socratem
… vt indolem illius inſpiceret: ac pædagogus diceret, Pater
… Socrates, miſit filium, vt eum videres: tum Socrates ad pu-
…: Loquere igitur, inquit, adoleſcens, vt te videam. Significans,
…um hominis non tam in vultu relucere, quam in oratione:
…hoc ſit certiſſimum, minimeq; mendax animi ſpeculum.
… apoph. ex Apuleio, Florid. l.*1.

…ſippus interrogatus, quid eſſet mens hominis? ſermonis fon-
…, reſpondit: quemadmodum enim riuuli ex fonte fluunt,
…mo ex corde & mente hominis procedit. *Stob. ſerm.*1.

❡ Similitudines.

…Chryſoſtomi. Sicut ignis de modica ſcintilla magnum conflat
…: ita & ſermo malus de leui occaſione magnam ſuccen-
…imicitiam. *in cap.5. Matth. homil.*9.

…zianzeni. Qui male loco ſeparantur, ſermone vero colli-
…, tantumque inuicem diſcordant, quantum oculi ſtrabi,
…identes, & non viſu ſed poſitione diſſidentes, quibus etſi
…ſtrabi ſint, obiici poſſint, non tamen quod cæci. *De Pen-*
…

Quemadmodum in harmonia artificiali & muſica alius eſt ſonus
…us ac remiſſus, quum alia quædam chorda pulſatur, omnia
… vnius ſunt moderatoris & artificis, ad vnam harmoniæ ſua-
…tem tendentia: Ita & in his opifex & magiſter ſermo, in aliis
… alius cuiuſdam opificii aut artis propoſuit virtutem: cun-
…em in medium poſuit, omnibus communi ac humano com-
… vti volentibus, vitam noſtram colligans, illamq; reddens
…iorem. *contra Iulianum.*

Quemadmodum aqua, quæ non certis canalium marginibus di-
…, ſed per areæ diffunditur planitiem, euaneſcit: Ita & res per
…s vaſtitatem diffuſa, lectorem fallit, *Lib.3. de Theologia.*

…lonis Iudæi. Quemadmodum doloribus, timoribus, aliiſque
…preſſos fauor, ſedulitas, dexteritaſq; amicorum ſæpe refouet:
…n ſæpe, ſed ſemper, grauiſſima onera, quæ nobis imponit vel
…is coniuncti neceſſitas, vel externus caſus aliquis ex improui-
…ens, dimouit præſentiſſimum ſermonis rationis veremedi
… qui ſocius & amicus familiariſſimus à natura nobis eſt non
… additus, quam adglutinatus, vt viſibiliter, ſic inſolubiliter.
… *de ſomniis, fol* 371.

…*ut ea*, quæ in tenebris abdita ſunt, cælantur, donec lux afful-
…a indicet: Ad eundem modum cogitationes meas recondi
… inuiſibili, donec vox lucis more cunctas retegat. *Lib. Quod*
… *ur. ſ.*

…*ſii Cyrenæi.* Mentis quaſi veſtitus quidam verba ſunt, quibus
… ea incedit, & vel male vel bene adornatur: quemadmodum
… corpore: hic autem ſpeciem, aut deformitatem hominibus
…. *De prouidentia, lib.1. fol.*72.

…*Patriarch.* Speculo ſimilis eſt ſermo: & ſicut in illis re
…ntantur ſpecies corporis & formæ, ita in colloquiis animæ
forma expreſſa conſpicitur. *Apud Antonium part.* 1. *ſermon.* … *Meliſſa.*

Pii Pontificis. Sicut qui longo tempore coniecti in vinculis fuerint, ſi poſterius ſoluantur, ob vinculorum conſuetudinem, nequeunt ambulare: Ita qui ſermonem diutius aſtrinxerunt, ſi quando loquendum ex improuiſo fuerit, commuteſcunt. *Epiſtolarum lib. epiſt.*414.

Romyli. Quemadmodum vas fictile ſono & tinnitu: hic homo ſermone probatur. *Apud Ant. in Meliſſ. part.*1. *ſerm.*48.

Demoſthenis. Vt in ſpeculis vultus figura: ſic in colloquiis animi character cernitur. *Apud Max. ſerm.*15.

Plutarchi. Vt ædium oſtio carentium, & crumenarum abſque vinculis nulla eſt vtilitas: Ita multo magis oris clauſtro carentis nullus eſt vſus. *in Moral.*

Vt in calamitatibus firmiſſimi atque optimi amici adſunt vtiliter: ſic & ſermones optimi. *in Moral.*

Qui in Platone & Demoſthene nihil quærunt, niſi puritatem Attici ſermonis, quid aliud agunt, quam ii, qui in pharmacis nihil amant, niſi fragrantiam & nitorem, vim purgandi ſeruandiq; negligunt? *in Moral.*

Eraſmi Roterodami. Quemadmodum Protogenes Pictor Apellem ex vnica linea cognouit, nunquam alioqui viſum: Ita ex vnico reſponſo ingenium & prudentiam viri deprehendet, qui ſit ipſe ſapiens. *in ſimilib.*

E voce agnoſcimus hominem, facie non conſpecta, nam ſua cuique vox: Ita ex oratione licet hominis vitam coniectare. *In ſimilibus.*

Nouella vitis copioſius gignit vinum, ſed vetuſtior melius: Ita plura loquuntur iuuenes, ſed vtiliora ſenes. *in ſimilib.*

Taurus auis, cum ſit puſilla, tamen boum vocem imitatur: Ita nonnulli, cum re ſint exigui, tamen loquuntur reges ac ſatrapas. *in ſimilib.*

Thriueri. Vt placet vbique cibus citra ſaturitatem: ſic ſermo intra ſobrietatem. *in apoph.*114.

❡ Hieroglyphica.

Sermonis efficaciam perſuadendique vim oſtentare veteres ſi voluiſſent: *Mercurii ſimulachrum* grandiori iam ætate, barbatum & effœto propemodum corpore, natura tamen obſcœnius excitata, eaque tantum parte validiſſimum faciebant. *Pier. Val. lib.* 34. *pag.*323. *A.*

Sermonem vero inanem oſtendere volentes, *Mercurium* eundem iuniori ſpecie ac prorſus impubi cum effinxiſſent, attracta illi pudenda vel deſidentia faciebant. In his enim, qui nondum ex ephebis exceſſiſſent, infœcundam & imperfectam eſſe orationem animaduerterant: vtpote quo ætas illa ad prudentiam nondum eſſet idonea. *Pier. Val.*..34. *p.*323. *B.*

Oculum etiam iuuenimus *ſermonis* eſſe hieroglyphicum apud ſacerdotes Ægyptios: ſermonem ipſum dupliciter conſiderari, Vno modo, quatenus à natura loquendi facultatem conſequimur: altero, quo in hoc vel illud idioma linquam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Illum ſimplicem ſermonem per linguam tantum figurari: ſed ſi cultum & elegantiam acceſſiſſe innuere vellent: linguæ oculum ſubſanguineum ſubiiciendum. *Pier. Val l.*33. *p.*306. *E.*

Vide, Oratio, pro ſermone, & tit. de Lingua.

Seruitus.

❡ DEFINITIO. ET ETYMOL.

SEruitus, Græce δουλεία, ας, ἡ, & δοῦλος, ου, ὁ, ſeruus dicitur. Seruitus Heb. *Hebhodhah.* Dicitur ſeruitium & cultus, à verbo *Habhadh*, ſeruiuit alicui tanquam ſeruus hero ſuo, coluit, opus ſeruile fecit. Cognationem habet cum verbo *Habbat*, mutuatus eſt: nam vti alicuius ſeruitute, eſt mutuari eius laborem. Eſt autem ſeruitus humana inſtitutio iuris gentium, qua quaſi Domino alieno contra naturam ſubiicitur, *Vt habetur Inſtit. de iure perſonarũ*, §. *Seruitus.* Dicitur autem ſeruus, quod in bello ſerui non necabantur, ſed viui ſeruabantur. Eius diminutiuum eſt ſeruulus, & ab hoc ſeruilis, & aduerbium ſeruiliter: ſeruitus & ſeruitium, quod in ſingulari eſt ipſa ſeruitus. Terent. *Ego hoc tibi pro ſeruitio debeo conari manibus & pedibus.* In plurali vero interdum ipſi ſerui. Salluſt. *Interea ſeruitia repudiabas.*

❡ Loci Biblici.

Seruire duobus dominis impoſſibile, *Matth.6. v.*24. ſeruire Deo, *Ioſ.*22. *v.*27. Deo & Dæmonibus, 2. *Reg.*17. *Verſ.*28. ſeruiendum ſoli Deo, *Exod* 23. *v.*25. *Deut.*6. *v,*13. & 10.12. & 11.13. & 13.4. *Matth.*4.10 *Luc.*4.8. 1. *Tim* 1.9. vt ſeruiremus ei, redemit nos Chriſtus, 1. *Theſſ.*1. *v.*9. ſeruiamus inuicem *Gal.*5. *V.*13.

Seruitus ex peccato, *Geneſ.*9.25. ſeruitus peccati, *Ioan.*8.34. *Rom.*6. ſeruitus ſanctimoniæ, *Verſ.*18.19.22. *Gal.*5.13. 1. *Pet.*2.16.

ſeruitus pro coniugalis vinculi obligatione, 1. *Corinth*. 7. 15. ſeruitutis & adoptionis ſpiritus, vocatur à Paulo ipſe Spiritus ſanctus. *Roman*. 8. 15. ſeruitus eſt circumcidi, *Galat*. 2. 4. ſeruitium Dei quale, *Luc*. 1. 74. à ſeruitute Diaboli liberati, *Deuter*. 5. 6. Legis, *Hebr*. 2. 15.

Seruus quomodo à pueritia tractandus, *Prouerb*. 29. *verſ*. 15. 21. ſeruus Hebræus quouſque detinendus, & quomodo tractandus, *Exod*. 21. 2. *Leuit*. 25. 39. *Deuteron*. 15. 32. *Ierem*. 34. 14. ſerui, qui perpetuæ ſe addixit ſeruituti, ſubula auris eſt perforanda, *Exodi* 21. 6. *Deuter*. 15. *verſic*. 17. (*Vide Pſalm*. 46. 7. *Hebr*. 10. 5.) ſeruus fugiens, *Deut*. 23. *V*. 15. ſeruitus inutilis damnatur, *Prou*. 14. 35. ſeruus laudandus, *Verſ*. 15 35. & 17. 2. & 27. 17. Serui nomen tribuitur etiam Christo, *Eſa*. 42. *v*. 1. *Matth*. 12. 18. iuxta illud *Philip*. 2. *V*. 7. quatenus fuit Miniſter, & quidem Prophetarum caput. Seruus Dei, κατ' ἐξοχὴν, pro Moyſe, *Apocal*. 15. *V*. 3. vt deſcribitur, *Deut* 34. *verſ*. 10. ſerui fidelis deſcriptio, *Matth*. 24. *v*. 45 mali, *V*. 48 ſeruus Chriſtianorum, 20. *v*. 26. 27. ſeruus Dei eſſe nequit, qui quærit hominibus placere, *Galat*. 1. *V*. 10. ſeruus Dei Moyſes, *Num*. 12. *Verſ*. 7. ſeruus fidelis, ſeruus Abraham, *Gen*. 24. 2 *&c*. ſeruus omnium, Paulus, 1. *Cor*. 9. *V*. 19. ſeruus probus Iacob, *Geneſ*. 31. *V*. 39. ſeruus non eſt maior domino ſuo *Ioan*. 15. 20.

Serui Dei Iſraelitæ, *Leuit*. 25. 42. ſerui Dei omnes nos, quibus talenta data ſunt, *Matth* 25. 14. ſerui Dei ſumus inutiles, *Luc*. 17. *Verſ*. 10. ſerui Dei ſumus, liberati à peccato, *Ioan*. 8. *v*. 36. *Roman*. 6. 22. ſerui Diaboli, liberati per Chriſtum, *Deut*. 6. 12. ſerui Iudæorum, peregrini, *Leuit*. 25. 44. ſerui peccati, *Ioan*. 6. *Verſicul*. 34. ſerui Regis omnes, 1. *Sam*. 8. *v* 17. ſerui quales eſſe debeant, *Epheſ*. 6. *verſ*. 5. *Coloſſ*. 3. *v*. 22. 1. *Timoth*. 6. *v*. 1. *Tit*. 2. *v*. 9. 1. *Pet*. 2. *verſic*. 18. ſerui ſumus iuſtitiæ, *Roman*. 6. *V*. 22. de ſeruis emendis, *Exod*. 21. 2. *Deut*. 15. 12.

Seruorum conditio, *Exod*. 21. *v*. 20. 1. *Corinth*. 7. *v*. 21. 2. *Timoth*. 6. *verſ*. 1. Seruorum & famularum conſolatio, & erga dominos ac dominas ſuas officium, *Gen*. 16. *Verſ*. 4. 6. 9. & 24. *verſ*. 1. 2. *&c*. & 30. *verſ*. 25 & 31. *v*. 4. & 39. *v*. 1. 6. *Exod*. 2. *V*. 2. 20. 2. *Reg*. 5. *v*. 20. 25. *Prou*. 14. 35. & 17. 2. & 19. *Verſ*. 10. & 29. 19. *Eccleſi*. 2. *verſ*. 7. *Eccl*. 7. 22. & 10. *verſ*. 28. *Ierem*. 34. *Verſ*. 8. *Ioel*. 2. *v*. 29 *Luc*. 12. *Verſ* 37. 45. *Actor*. 12. *V*. 13. 1. *Corinth*. 7. *verſ*. 22. *Epheſ* 6. *verſ*. 5. 6. 8. *Coloſſ*. 3. *Verſ*. 22. 1. *Timoth*. 6. *verſ*. 1 2. *Tit*. 2. *Verſ*. 9. 1. *Petr*. 2. *verſ*. 18. 19. Seruis Dei fides habenda, *Exod* 4. *verſ*. 5. *Deuteron*. 18. *verſ*. 15. 2. *Paralip*. 20. *Verſ*. 20. Seruis Dei confirmatio neceſſaria. *Exempla*: Elias, 2. *Regum*. 1. *Verſicul*. 15. Paulus, *Actor*. 27. *Verſicul*. 24.

¶ Sententiæ Biblicæ.

Seruitus diuina ſingularis.

Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies. *Deuteronomii*, 6. & 10.

Vſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum. 3. *Reg*. 18.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. *Matth*. 4.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. 6.

Domino Chriſto ſeruite. *Coloſſ*. 3.

Virtualis.

Dixit Samuel ad populum: Nolite timere, vos feciſtis vniuerſum malum hoc: veruntamen nolite recedere à tergo Domini: ſed ſeruite Domino in omni corde veſtro 1. *Reg*. 12.

Timete Dominum, & ſeruite ei in veritate, & ex toto corde veſtro. *ibid*.

Tu Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſerui ei corde perfecto, & animo voluntario. 1. *Par*. 28.

Seruite Domino in timore. *Pſalm*. 2.

Seruite Domine in lætitia, 99.

Seruus tuus ſum ego, da mihi intellectum. 118.

Ecce ſicut oculi ſeruorum. Sicut oculi ancillæ, 138.

Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. *Eccl*. 2.

Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci te. *Eſa*, 41.

Quis veſtrum habens ſeruum, arantem aut paſcentem boues, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, & recumbe: & non dicit: Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi, donec manducem & bibam, & poſthæc tu manducabis & bibes? Nunquid gratiam habet ſeruo illi, quia fecit, quæ ei imperauerat? Non puto. *Luc*. 17.

Sic & vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus, *ibid*.

Liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. *Roman*. 6.

Nunc ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita vt ſeruiamus in nouitate Spiritus, & non in vetuſtate literæ. 7.

Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, 1. *Cor*. 4.

Non eſtis veſtri. Empti enim eſtis pretio magno Glorificate
portate Deum in corpore veſtro. 6.

Cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem. 9.

In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia. 2. *Cor*. 6.

Regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam, per quam ſeruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia. *Heb*. 12.

Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Deo cum omni hum[ilitate] *Actor*. 20.

Salutaris.

Cuſtodit Dominus animas ſeruorum. *Pſalm*. 97.

Filii ſeruorum tuorum habitabunt, & ſemen eorum in ſ[æculum] dirigetur. 102.

Perdes omnes, qui tribulant animam meam, quoniam [...] tuus ego ſum. 143.

Ecce intelliget ſeruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, [& ſub]limis erit valde. *Eſa*. 52.

Nunc liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fru[ctum] ctum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æ[ternam]. *Roman*. 6.

Seruus malus profectum Domini negligit.

Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei? *Iob*. 21.

Huiuſcemodi Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt, [ſed ſuo] ventri. *Rom*. 16.

Malum pœnæ incurrit.

Si dixerit malus ſeruus in corde ſuo: Moram facit Domin[us ſu]us venire: & cœperit percutere conſeruos ſuos, manducet a[utem] & bibat cum ebrioſis: veniet Dominus ſerui illius in die, qua non ſperat, & hora, qua ignorat, & diuidet eum, partemque eius [...] critis. *Matth*, 24.

Ille ſeruus, qui cognouit voluntatem domini ſui, & non fecit ſe[cundum] cundum voluntatem eius, vapulabit multis: qui autem non co[gnouit], gnouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. *Luc*. 12.

Seruitus peccati in ſe vitioſa.

Amen amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, ſ[eruus] eſt peccati. *Ioan*. 8.

An neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſeruos ad obedien[tiam] ſerui eſtis eius, cui obeditis, ſiue peccati ad mortem, ſiue obedien[tiæ] nis ad iuſtitiam. *Rom*. 6.

Libertatem illis promittentes, quum ipſi ſerui ſint [corru]ptionis. A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus [eſt]. 2. *Petr*. 2.

Homini damnoſa.

Seruus non manet in domo in æternum. *Ioan*. 8.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obed[iatis] concupiſcentiis eius. *Rom*. 6.

Quum enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Quem er[go] go fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus tunc erubeſcitis? [Nam] finis illorum mors eſt. *ibid*.

Seruitus humana onéroſa.

Euigilans Noe ex vino, quum didiciſſet, quæ fecerat ei fili[us] us minor, ait: Maledictus puer Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fra[tribus] tribus ſuis, *Geneſ*. 9.

Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi (ait Dominus [ad Re]beccæ) ex tuo ventre diuidentur. Populuſq; populum ſuperabit, [&] maior ſeruiet minori. 25,

Eme nos in ſeruitutem regiam, & præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur terra in ſolitudinem. 47.

Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, [tri]buti] ſeruiet.

Pretio empti eſtis, nolite fieri ſerui hominum. 1. *Cor*. 7.

Seruus bonus fideliter operatur.

Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo autem ſapienti proſperi er[unt] actus, & dirigetur via eius. *Prou* 14.

Seruus ſapiens dominabitur filiis ſtultis. 17.

Seruo ſenſato liberi ſeruient. *Eccl*. 10.

Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in [ſim]plicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, qua[ſi] ſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti. *Eph*. 6.

Serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum [ſer]uientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, [ti]mentes Deum. Quodcunq; facitis, ex animo operamini, ſicut Do[mi]mino, & non hominibus, ſcientes, quod à Domino accipietis retri[bu]butionem hæreditatis, *Coloſſ*. 3.

Quicunque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos omni honore di[gnos] gnos arbitrentur, ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fra[tres] tres ſunt, ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt & dilecti. 1. [Ti]moth. 6.

Seruos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam o[ſtendentes]. ſtendentes. *Tit*. 2.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

…monet illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obe-…ad omne opus bonum paratos eſſe.3.

…ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantum bonis …deſtis, ſed etiam dyſcolis.1.*Petr.*2.

A domino ſuo vtiliter remuneratur.

…ptus eſt regi miniſter intelligens. *Prou.*14.

…vt prompti ad gerendum negotia in aulis regum miniſtrât, …apud priuatos aut obſcuros.22.

…lædas ſeruum in veritate operantem, nec mercenarium dan-…mam ſuam *Eccl.*7.

…ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua: non defraudes …in libertate, neq; inopem derelinquas illum.*ibid.*

…tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, ſi læſeris eum in-…fugam conuertetur.33.

…vos domini eadem facite illis, remittentes minas, ſcientes, quia …& veſter Dominus eſt cœlis: & perſonarum acceptio non …deam. *Eph* 6.

…mini, quod iuſtum eſt æquum, ſeruis præſtare, ſcientes, quô-…& vos Dominum habetis in cœlo. *Col.*4.

Seruus malus oſcitanter operatur.

…, & virga, onus aſino: Panis, & diſciplina, & opus ſeruo. …in diſciplina, & quærit requieſcere, laxa manum illius, & …libertatem *Eccl.*33.

A domino decenter coarctatur.

…uus verbis non poteſt erudiri, quia, quod dicis, intelligit: & re-…contemnit. *Prou.*9.

…delicate à pueritia ſua nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet …tumacem.*ibid.*

…& lorum ceruicem ſubigunt, neruus & tormenta ſeruum …lum. Mitte illum in opus, ne vacet: otium enim multa vitia …Adige eum ad opus, quod officium eius poſtulat. Quod ſi …audierit iuſſis, graua illum compedibus. *Eccl.*33.

¶ Patrvm Sententiæ.

…ſeruiat caro tua animæ tuæ? Deo ſeruiat anima tua: debes …poſſis regere. *Aug. ſuper Ioan.*

…mihi accidit, vt me amplius cantus, quam res, quæ cani-…mouent, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non …cantantem. *lib.*10.*confeſſ.*

…ter ſibi Deus ſeruiri vult, non vt nimietate ſua debiles …poſtea medicorum ſuffragia requirant. Temperandum eſt …fieri poteſt, cœptum obſequium magis prouehatur, …conſiderantiam minuatur: intemperantia enim ipſam a-…inquietam facit, vt quum de infirmitate ſollicita eſt, non …dedita ſit diuinis ſeruitiis. Damnum ergo affert improui-… Anima enim in tranquillitate poſita totum cor extollit ad …integro conſilio obſecrans, quæ petenda ſunt. *Ambro. in* 1. *e-…laſtne.*

…accingi in diuino ſeruitio properat, quid aliud, quam ſe cô-…adueriarii certamen parat? vt liber in certamine ictus iu-…quietus ſub tyrannide in captiuitate ſeruiat. Vnde cum Deo …ior oritur, nobis ab aduerſariis durior pugna reſeruatur. …*ra mor.*

…mo poteſt in vna & eadem re Omnipotenti Deo ſeruire, atq; …hoſtibus gratus exiſtere. Nam Deo amicum ſe denegat, qui e-…placet inimico. *In hom. ſuper Ezech.*

…datur ſeruo Dei poteſtas, mercenario felicitas, filio veritas. …dicit: Vadam ad portas inferi. Mercenarius: non videbo Dô-…Deum in terra viuentium. Filius, pſalmos noſtros cantabi-… *Bern. in quodam ſerm.*

…decorem domus non dicit pulchritudinem parietum, ait mini …pretioſiſſimos apparatus, ſed ipſorum actuum beatiſſimam …tem, quibus cuncta gaudet Eccleſia, ſcilicet in Pſalmorum …one, in precum ſanctitate, in Chriſtiani populi deuotiones …gens, quia vbicunq; habitat Deus, gloria eſt, glorioſum effi-…quid inhabitare dignatur, & ab hoſpitiis merito creſcit ho-…magnitudo. *Caßiod. ſuper Pſalm.*25.

…muis hoc nec a laicis videatur exceptum, ſpecialiter tamen …ibus probatur impoſitum, vt tales miniſtros habeant: qui …regulis non repugnent. *ſuper Pſ.*100.

…us ſuſtinet, vt corrigat, flagellat, vt erudiat, probat, vt præſtet, …, vt cœlum non cooperiat terram, non poteſt fieri. vt Deus …gat ſibi puriſſime ſeruientem, *ſuper Pſal.*102.

…quaslibet largitates malorum ſeruientium manus, quia …ntis puritas per limoſa corrumpitur: ſic affluentia boni prin…malis diſtributoribus immutatur.11.

O extrema conditio ſeruitutis! natura liberos genuit, ſed fortuna …conſtituit, ſeruus cogitur pati, & nemo finitur compati, do-…compellitur, & nemo condolere permittitur. Sic ipſe vero …eſt, aliena viuere quadra. *Innocent. de vtilitat. condit. hu-…*

…quicunq; vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel …atibus ducitur, vel indignatione exaſperatur, vel mœrore de-…ſeruilis enim eſt omnis paſſio. *Ambr. de Iacob & vita beata,*

Manebat, inquit, ante vini inuentionem omnibus inconcuſſa libertas, nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet hodie ſeruitus, ſi ebrietas non fuiſſet. *Præclara D. Ambroſii ſententia.*

Bonus etiamſi ſeruiat, liber eſt: malus autem, ſi regnat, ſeruus eſt: nec vnius hominis, ſed quod grauius eſt, tot dominorum, quot vitiorum. *Aug. l.*4. *de ciuit. Dei.*

Conditio ſeruitutis iure intelligitnr interpoſita peccatori. *Aug. ibid. l.*20.

Eſt ſapienti ſeruire libertas. Ex quo colligitur, quod ſtulto imperare ſeruitus eſt: & quod peius eſt, quo paucioribus præſit, pluribus dominis & grauioribus. Seruit enim propriis paſſionibus, ſeruit ſuis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte nec die fugari poteſt, quia intra ſe dominos habet, intra ſe ſeruitium patitur intolerabile. *Hier. in epiſt. ad Simplicianum.*

¶ Poetarvm Dicta.

Phocylides.

Γαςρὸς ὀφειλόμενον δασμὸν παρέχε θεράπουσι;
Ventris debitam mercedem præbe ſeruis.
Δούλῳ τακτὰ νέμοις, ἵνα τοι κατὰθυμιος εἴη.
Seruo pacto tribuas vt tibi beneuolus ſit.
Στίγματα μὴ γράψῃς ἐπονειδίζων θεράποντα.
Notas ne inuras vituperans ſeruum.
Λάμβανε καὶ βουλὴν παρ' οἰκέτου εὐφρονέοντος,
Cape etiam conſilium a famulo bene ſentiente.

Menand. Stob. ſerm. 60.

Ὅταν τύχῃ τις εὐνοῦντος οἰκέτου, οὐκ ἔστιν
Οὐδὲν κτῆμα κάλλιον βίῳ.
Quum quis incidit in ſeruum bonum,
Nulla eſt poſſeſsio melior,

Menand.

Μακάριος ὅστις μακαρίοις ὑπηρετεῖ.
Beatus qui beatis ſeruit.

Sen. Troad. Act. 4.

Durum, inuiſum, & graue eſt
Seruitia ferre.

Plaut. Capt.

Decet innocentem ſeruum atq; innoxium
Confidentem eſſe, ſuum apud herum potiſsimum.

Propert. 3. 4.

Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe,
Maioremq; timens ſeruus habere fidem.

Plaut. Mil.

Nam homini ſeruo ſuos
Domitos oportet habere oculos, & manus
Orationemq;.

Plaut. Epid.

Sed taceam optimum eſt, plus ſcire ſatius eſt,
Quam loqui ſeruum hominem: ea ſapientia eſt,

Plaut. Aſin.

Non decet ſuperbum eſſe hominem ſeruum.

Plaut. Perſ.

Qui hero ſuo ſeruire vult, bene ſeruit ſeruitutem,
Ne adepol illi multa in pectore ſuo collocare oportet,
Quæ hero placere cenſeat præſenti, atq; abſenti ſuo.

Plaut. Menæch.

Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos: bonine an mali ſient,
Id haud quæritant, res quæritur magis, quam clientum
fides.
Quoiuſmodi clueat ſi eſt pauper, atque haud malus,
Nequam habetur: ſin diues eſt, habetur is cliens
Frugi, qui neq; leges, neque æquum vſquam co-
lunt,
Sollicitos patronos habent, datum denegant, quod datum
eſt.

Claud. 3. Stil.

Fallitur, egregio quiſquis ſub principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior extat,
Quam ſub rege pio.

Plaut. Menæch.

Homines captiuos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitiuis indunt compedes,
Nimis ſtulte faciunt, mea quidem ſententia,
Namque homini miſero ſi ad malum accidit malum,
Maior libido eſt fugere, & facere nequiter.
Nam ſe ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti ianuam lima prorepunt,
Aut lapide excutiunt clauum.

Famulus, & mores illius quales eſſe oportent;

Ioannes Campanus.

Scis mihi quia, Polydore, potes ratione placere,
Si quæ præſcribam præcipiamque, facis.
Lex igitur ſit prima: Fidem ſeruato: deinde

A domini mundas rebus habeto manus.
Odi mendacem, non poſſum ferre proteruum,
Nec tu luſorem crede placere mihi.
Odi qui multum ſeſe mihi iactat: & odi
Alterius famam qui lacerando premit.
Diſplicet indocilis, nimium mihi diſpicet ille,
Qui multo ſemper murmure iuſſa facit.
Non eſt quod durum, non eſt quod litis amantem,
Contactum non eſt inuidia, quod amem.
Aſſentatorem non plane dilige, nec qui
Deſidiæ fuerit deditus atque gulæ.
Quis toleret famulum domini ſecreta volentem
Scire: quis elatum, multiloquumq; ferat?
Fallacem fugio ſeu tartara, deniq; cultum
Ingenuum hominem moribus eſſe volo.

Claudianus.

Si metuis ſi praua cupis, ſi duceris ira:
Seruitii patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges, tunc omnia iura tenebis,
Si poteris rex eſſe tui.

Iuuenalis.

Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis,

Idem in Meleagro.

Ὡς ἡδὺ δούλοις, δεσπότας χρηστοὺς λαβεῖν, καὶ δεσπόταισι δοῦλον εὐμενῆ δόμοις!

Quam iucunda res eſt ſeruis, bonos dominos nanciſci:
Et dominis ſeruum in ædibus beneuolum!

Euripides in Alcmæone.

Μέτεστι τοῖς δούλοισι δεσποτῶν νόσου.
Δούλῳ γὰρ οὐχ' οἷόν τε τ' ἀληθῆ λέγειν,
Εἰ δεσπόταις μὴ πρέπον τυγχάνοι.
Serui dominorum morbis inficiuntur.
Seruo enim non fas eſt verum dicere,
Quod hero fuerit incommodum.

Idem in Eurystheo.

Πιστὸν μὲν οὐκ εἶναι χρή τις διάκονον,
Τοιοῦτον τ' εἶναι, καὶ στέγειν τὰ δεσποτῶν.

Sophocl.

Εἰ σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος.
Etſi corpus ſeruum ſit mens tamen eſt libera.

Nemo bonus ſeruus eſt.

Antholog. a [illegible] Iacob. Bil.

Oppreſſis quoties iuſtis dominantur iniqui,
Non eſt puniti ſupplicium meriti.
Sed virtus fides ſub tali examine creſcit,
Nec ſeruile grauat libera corda iugum.
Solus peccator ſeruit male qui licet amplo
Vtatur regno, ſat miſer eſt famulus:
Quum mens carnalis, nimium dominante tyranno,
Tot ſeruit ſceptris dedita quod vitiis.

Plaut. in Pſeud.

Plagigera hominum genera, quorum haud quidquam in mentem venit, vt recte faciant,
At cum eſt occaſio data, tene, clepe, rape: hoc eſt eorum opus,
Vt manuelis lupos apud oues relinquere, quando domi cuſtodes.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Δουλεία γὰρ καὶ ἐλευθερία, ὑπερβάλλουσα μὲν ἑκατέρα, πάγκακον. ἔμμετρος δ' οὖσα, πανάγαθον. μετρία δ' ἡ θεῷ δουλεία. ἄμετρος, δ' ἡ τοῖς ἀνθρώποις. Θεὸς δ' ἀνθρώποις σώφροσι νόμος.

Tam libertas enim quam ſeruitus, ſi modum excedant, peſſimæ ſunt moderatæ vero, perquam bonæ. Eſt autem moderata ſeruitus, quæ Diis obnoxia fuerit: immoderata, quæ hominibus: Deus vero hominibus ſobriis lex eſt. *Plat. in legib.*

Ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου.

Qui nunquam ſeruiuit etiam dominus laude dignus fieri nequit. *Idem legum 6.*

Πρὸς δ', ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε εἰς θυμὸν βάλλε, ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίγνεσθαι. τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί.

Præterea, ô Rex, & iſtud conſiderabis, quod bonis hominibus mali ſerui obtingere ſolent: malis vero boni. *Herodotus l.8.*

Qui circa mores actionesq; ſeruorum nihil vnquam facit impie, nihil inique, atq; ita in eis ſe ſeruat immaculatum ad producendas virtutis fruges eris aptiſſimus. Idem quoq; de domino & tyranno, omniq; potentiore aduerſus imbecilliores recte dici poteſt. Caſtigandi cædendique ſemper iure ſunt ſerui, neque ita monendi vt liberi, ne molliores fiant. Alloquutio omnis ad ſeruos quodammodo imperiũ ſit, neq; iocus vllus cum ipſis ſeu fœminis ſiue maſculis habeatur: quod multi ſtulte facientes, dum delicatius eos nutriunt, difficiliorem vitam & ſibi ad imperandum, & illos ad obediendum reddunt. *Plato in 6. de Legibus.*

Τοῖς δὲ παρὰ φύσιν δοκεῖ τὸ δεσπόζειν, νόμῳ γὰρ τὶς μὲν δοῦλον, τὶς δ' ἐλεύθερον. φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν, διόπερ οὐδὲ δίκαιον, [illegible]

Videtur nonnullis eſſe dominatio præter naturam. Lege [illegible] que inſtitutum eſt, vt ſerui habeantur aliqui, liberi autem alii [illegible] tura nullum prorſus eſſe diſcrimen, proinde nec eſt iuſtum [illegible] quando non abeſt violentia.

At enim cum ſine neceſſariis impoſſibile ſit viuere, & bene [illegible] re, nam & in artibus neceſſarium eſt propria ineſſe inſtrumenta [illegible] opus modo confici debeat. Equidem in re familiari idem [illegible] re in confeſſo eſt. At τῶν ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα, τὰ δ' ἔμψυχα [illegible] eſt, Inſtrumenta autem alia inanimata ſunt, alia animata [illegible] gubernatori clauus inanimatus eſt, is autem, qui proram gu[illegible] animatus (miniſter enim inſtrumenti ſpeciem gerit in art[illegible] opes in inſtrumentis ſunt, quæ ad vitam ſunt neceſſaria, & p[illegible] Commoditatum copia, & ſeruus animata eſt poſſeſſio, & mi[illegible] omnis eſt quaſi inſtrumentum, modo munus, quod iubere[illegible] quod præſentiſceret, exequi poſſet, vt quemadmodum aiunt [illegible] li ſtatuas, aut Vulcani tripodes (quos inquit Poeta ſponte [illegible] prælia Deorum veniſſe) ſic & pectines texerent, & plectra [illegible] ſarent: haud eſſe ſane, quod vel architecti miniſtros, vel domini ſer[illegible] uos requireſcunt. *Ariſt, 1. Politicor. inquit.*

Seruitutem eſſe omnium poſtremum non modo bello, ſed [illegible] morte fugiendum, à celeberrimis authoribus pronunciatum [illegible] Spinoſa vita eſt, & multis obicibus præpedita: quoniam [illegible] Imperator, Libertatis incomparabile pretium eſt, contra [illegible] quoq;, nam & iure ciuili ſerui pro nullo habentur, nec cap[illegible] immo vero etiam miſerrima. Etenim, quid miſerius, aut [illegible] quam addici alicui, & qui vitæ, & necis in te habeat poteſtatem [illegible] ſi quid acquiras, domino acquiras. Sed & vates noti[illegible] Odyſſ. 7. & 10. ita canit: ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται [illegible] Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id eſt: Quibusdam [illegible] virtutes perire confirmat, quem ſeruitis obuallarit neceſſitas [illegible] factum puto, ſeu premente vi, cum qua ne Dii quidem (fun[illegible] tur) pugnarint: ſiue educatione praua, ſeu vtroq; potius, [illegible] plurima ſerui de prima malitiæ ac vafriciæ nota ſunt, & hal[illegible] quod furciferi appellatio indicat: & quia malis moribus homi[illegible] lingua proterua, ab hoc fere genere vernaculi nuncupantur [illegible] dira excogitata ſupplicia ad reprimendam æſtuantis mali [illegible] ſcenti audaciæ vim proruptam, nimio plus graſſantem, ac [illegible] ni perniciem ſubinde aſſultantem: quæ cum materno lacte [illegible] (vt ſic loquar) ſegetem habuiſſe videri poteſt. *Cal. Rhod. l. 7. lect. antiq.*

Οἱ ἀγαθοὶ οἰκέται, ἐλεύθεροι. οἱ πονηροὶ ἐλεύθεροι, δοῦλοι πολλῶν ἐπιθυμιῶν.

Boni famuli, liberi ſunt: improbi vero liberi multis cupidi[illegible] ſeruiunt. *Bion in 1. de ſeruitute.*

Οἰκέτῃσιν μέρεσι τοῦ σκήνεος χρῶ, ἄλλῳ πρὸς ἄλλο.

Seruis vt partibus corporis, alio ad aliud vtere. *Democrit.*

Oportet ſeruis dare operam, & victum ſufficientem, quia [illegible] mercede impoſſibile eſt dominari. Victus autem eſt merces [illegible]

Impoſſibile eſt, negligentibus dominis, ſeruos ſollicitos [illegible] *riſt. l. Oeconom.*

Quis neget, omnes leues, omnes cupidos, omnes deniq; impro[illegible] bos eſſe ſeruos? An ille liber mihi videtur, cui mulier imperat [illegible] leges imponit, præſcribit, vetat, iubet quod videtur, qui nihil im[illegible] peranti negare poteſt, nihil recuſare audet? Si poſcit, dandum [illegible] vocat, veniendum: ſi eiicit abeundum: ſi minatur, extimeſcendum [illegible] Ego vero non iſtum modo ſeruum, ſed nequiſſimum ſeruum [illegible] iamſi in ampliſſima familia natus ſit, appellandum puto. At [illegible] eorum ſeruitus dubia, qui peculii cupiditate nullam conditionem [illegible] recuſant duriſſimæ ſeruitutis? hæreditatis ſpe, quid iniquum [illegible] ſeruiendo non ſuſcipitur? quem nutum locupletis orbi [illegible] obſeruat? Loquitur ad eius voluntatem: quicquid denunciatum [illegible] facit, aſſentatur: aſſidet, inuitat. Quid horum eſt liberi? Quid [illegible] ſerui non inertis? Quid iam illa cupiditas, quæ dicitur eſſe [illegible] honoris, & imperii prouinciarum, quam dura eſt domina, quam [illegible] imperioſa, quam vehemens. Iudex vero quantum habet [illegible] tum, quo timore nocentes afficit. An non eſt omnis metus [illegible] omnis? an debilitas? an humilis & fracti timiditas ſeruitus [illegible] *Paradox.*

Seruitus eſſe ex iis videtur, quæ præter naturam ſunt. [illegible] Imperator, item & Iureconſultus Pomponius, ff. de verborum [illegible] rerum ſignificatione. Florentius ff. de ſtatu hominum. Seruitus [illegible] conſtitutio iuris gentium, qua quis dominio alieno contra [illegible] ſubiicitur. Serui ex eo appellati, quod captiuos vendi Imperatores [illegible] iuberent, ac per hoc ſeruare, nec occidere, qui & mancipia [illegible] eo quod ab hoſtibus manu caperentur. Seruos porro naſci [illegible] aut fieri: naſci quidem ex ancillis noſtris: fieri autem iure gentium [illegible] hoc eſt, captiuitate: aut iure ciuili, quum homo liber maior [illegible] annis, ad pretium participandum, ſeſe venundari paſſus eſt [illegible] tion. de iure perſonarum. §. Seruitus. *Cælius Rhodiginus li. [illegible] quinto, c. 17.*

ſeruis familiariter viuere decet prudentiam tuam. Ser-immo homines. Serui ſunt? immo contubernales. Ser-immo humiles amici. Serui ſunt? immo conſerui, ſi co-tantundem in vtroſque licere fortunæ. Itaque rideo i-turpe exiſtimant cum ſeruo ſuo cœnare. Quare? niſi quia ſima conſuetudo, cœnantem dominum ſtantium ſeruorum circumcingi, maieſtatis ſuæ diminutionem putare, ad eandem cum ſeruo accedere. *Seneca epiſtola 47. alloquens Impera-*

...tus eſt obedientia fracti animi & abiecti, arbitrio carentis *Parad. penult.*

...bus graue ſeruitutis iugum eſſe debet in libertate educatis. *iret in exilium.*

...is eſt miſeria ſeruitus. *Philip.* 10.

...eſt fœdius ſeruitute: ad decus & libertatem nati ſumus.

...omnis ſeruitus eſt miſera, tum vero intolerabile eſt ſeruire impudico, effœminato. *Philip.* 3.

...eſt ſeruitute potior. 1. *Phil.* 10.

...ſeruituti turpitudiniq; anteponenda. 1. *Offic.*

...ſeruitutem contempſerit, in qualibet turba dominantium ...*Senec.* 28. *epiſt.*

...ibus ſeruis mouere labia, nec hoc quidem, vt loquantur, li-...fit, vt iſti de domino loquantur, quibus coram domino ...licet. At illi, quibus non tantum coram dominis, ſed cum ...ſermo, quorum os non conſuebatur, parati erant pro do-...porrigere ceruicem: in conuiuiis loquebantur, ſed in tormen-...*idem epiſt.* 47.

...cogitare illum, quem ſeruum tuum vocas, ex eiſdem ſemi-...ortum, eodem frui cœlo, æque ſpirare, æque viuere, æque ...tam tu illum ingenuum videre potes, quam ille te ſeruum. ...limen Calliſti dominum ſuum vidi, & aliis intrantibus ... Martiana clade multos ſplendidiſſime natos fortuna de-...alium ex illis paſtorem, alium cuſtodem caſæ fecit. *Ibi-*

...inferiore viuas, quemadmodum ſuperiorem tecum vi-... Quoties in mentem venerit, quantum tibi in ſeruum li-...in mentem tantum in te domino tuo licere. At ego, in-...habeo dominum: bona ætas eſt, forſitan habebis. Ne-...Hecuba ſeruire cœperit, qua Crœſus, qua Darii ma-...qua Diogenes. *ibid.*

...eſt, ſed fortaſſe liber animo. Seruus eſt, oſtende, quis non ...libidini, alius auaritiæ, alius ambitioni, omnes timori. Nul-...turpior eſt, quam voluntaria. *ibid.*

...ſeruitus, plures ſeruitutem tenent. *Epiſt.* 22.

...in ſeruos ſuos iraſcitur, & crudelis eſt, ſatis oſtendit poteſta-...alienos defuiſſe. *Li. de moribus.*

...hilarem te præſtes, non ſuperbum, ſuperiorem te co-...quam timeant. *Epiſt.* 47.

...exiſtimat, ſeruitutem in totum hominem deſcendere, ...melior eſt excepta: corpora obnoxia ſunt & adſcripta do-...mens quidem ſui iuris eſt. *Lib.* 3. *de benefic.*

...que hominum ſtulti ſunt, qui ſeruiles cibos, & ſeruilem fu-...veſtem, ſeruiles mores non fugiunt. *De morib.*

...ſeruiq; perſonam veritas ſeparat, ſeruum liberumq; men-...miſcet. *ibid.*

...Diogenes ex libertate in ſeruitutem venderetur, & eum ...emere vellet, quid ſeruitutis ſciret, percontatus eſt? Reſpon-...inquit, hominibus liberis imperare, at ille cum manumi-...ei tradens: Accipe, inquit, liberos meos, quibus imperes. ...l. 2.

...ſolum cauſa eſt ſeruitutis qui ipſe alios opprimit, ſed etiam ...poſſit, non defendit ſocios. *Thucyd. l.* 1.

...contumelioſius viris ad arma natis, quam inermes ac pro-...ſub cuſtode & pretio coire. *Item*, Etiam fera animalia, ſi ...virtutis obliuiſcuntur. *Item*, haud facile libertas & do-...miſcentur. *Item*, Quomodo lucem noctemq; omnibus homi-...omnes terras fortibus viris natura aperuit. *Tacit. hiſt. l.* 4.

...tam delectat libertas, quam ſeruitus offendit. *Herodianus in* ...

Quicunq; vel ſeruitute, vel aliquouis dehoneſtamento obducti ...prodeunt, in ipſo profecto certamine, ſi ſe gnauiter geſſe-...geminatam ſortiuntur felicitatem, Nam ſi victores euaſerint, à ...& infortuniis vindicant: victi vero id ſolatii referunt, quod ...non vltro fortunam ſequuntur. Qui vero cum liceat, ſibi ...belli diſcrimine liberos fieri, & alioquin ad certamen deſcendũt, ...ſibi vt pariant ſeruitutem, hi proculdubio vel ſi potiti ...victoria ſint, vel in admodum neceſſariis rebus falluntur, & ipſo ...longe pauciores ac ipſi vellent incolumes euadendo, cum ...infortuniis, vel eo maiorem ſunt habituri calamitatem quod ...vincuntur. *Proco. de bell. Hol.* 1.

Quæ eſt iſta ſeruitutis neceſſitas, qua minus quod velis, dicere ...*G. Pachym. hiſt.* 1.

...urbe, in qua munita loca & iuris adminiſtratio in aliorum po-...ſunt, nulla libertatis pars cognoſcitur. *F. Guicciard. hiſt. l.* 4.

Viri fortes emori potius liberi, quam ſerui cum ignominia viuere, didicerunt. Et ſi per ſe indignum eſt & miſerum, alienæ libidini ſeruire, etiam illud longe grauiſſimum honeſtis viris videtur eorum ferre iugum, qui neq; vetuſtate originis, neq; bellica virtute, neq; vlla in re ſibi omnino conferendi eſſe videntur. *P. Iou. hiſt. l.* 3.

Suſpecta maioribus noſtris fuere ingenia ſeruorum, etiam cum in agris aut domibus iiſdem naſcerentur, charitatemq; dominorum ſtatim exciperent. Poſtquam vero nationes in familiis habemus (dictum Caſſii Senatoris) quibus diuerſi ritus, extrema ſacra aut nulla ſunt, colluuiem iſtam non niſi metu coercueris. *Tacit. ann. l.* 14.

Craſſus ipſe docendis inſtituendiſq; ſeruis præerat, docens Domino maxime conuenire curam ſeruorum, qui rei domeſticæ animata ſunt inſtrumenta. Non male Craſſus, ſiquidem ita ſenſit vt dixit, reliqua à ſeruis debere, ipſos à domino gubernari. Etenim rationem familiæ adminiſtrandæ videmus cum in tractandis rebus inanimis quæſtuaria ſit, in hominibus inſtituendis ciuilem rationem fieri. *Plut. in Craſſo.*

Seruo vtilius eſt parere dicto, quam afferre conſilium: quum illos, qui pareant, idem quod cæteros maneat: qui vero ſuadent proprium periculum. *Cur. l.* 7.

Noli inter eos ambulare, quorum potes eſſe adhuc ſeruus, *Spartian. in Adr.*

De ſeruis malis. DIAL. LXIX.

Franciſci Petrarchæ.

DOL.

Malis ſeruis obſideor. R. Nunc recte ais, obſideor: olim tibi circumfultus videbare, ſed obſeſſus eras, non familiari ſolum exercitu, ſed hoſtili. D. Indomitis ſeruis premor. R. Tuæ acies contra te militant inſuaue negotium. D. Superbis ſeruis obſeſſus ſum. R. Eoſq; qui te obſident, paſcere cogeris, inamœna neceſſitas. D. Seruis obſideor peſſimis, voracibus, furibus, mendacibus, impudicis. R. Quid ſeruorum epithetis affluere eſt opus? Seruos dic, omnia dixeris. D. Seruis obſideor, quid conſulis? R. Quid conſulam, ſeu quid dicam, niſi Terentianum illud: *Quæ res in ſe neq; modum, neque conſilium habet vllum eam conſilio regere non potes.* Nota ſunt tamen hæc in re Senecæ conſilia: Viuendum cum ſeruis familiariter, comiter, clementer, familiarem eſſe iubet: at quibus nempe his, quorum familiaritas contemptus eſt genitrix. Addit: Non verberum, ſed verborum caſtigatione vtendum, erga ſurdos ſcilicet, torpenteſq;, dominicamq; manſuetudinem duro pede calcantes. Admittendos præterea in ſermonem, in conſilium, in conuictum. Et quos, quæſo? vtiq; procaces, ſtultos, ebrios, perfidos, inſolentes, qui neq; ſermonem teneant, neq; conſilium habeant, & conuictum fœdent, ſalutis vitæq; domini & patrimonii, & famæ ſegnes, gulæ autem propriæ atq; libidinis vigilantiſſimi curatores. Verum ille ideo fortaſſis hoc conſuluit, quia in ſeruo verum opinatur, quod iam ante de amico dixerat. Fidelem ſi credideris, facies. Credo, non cogitas ex optimo genere hominum amicos eſſe ſolitos, ſeruos ex peſſimo. Equidem non ſi mille annis, lupum agnum credideris, agnus fiet. D. Obſideor ſeruis. R. Quid conſilii affers? Nunquam aliunde quæſieris, quod in te eſt, non obſideberis, niſi dum voles, neque vero nunc obſiderent, niſi quod in vrbibus male pacatis accidit, vna pars animi, quaſi factio ſeditioſorum ciuium, obſidentibus faueret. Vis hoc malo liberari? purga animi tui ſtatum. Seruos enim caſtigare, neque his Senecæ conſiliis, neque aliis potes. Te ſi velis componere nemo vetuerit. Pompas abiice, pelle ſuperbiam. Ita enim vel fugabis ſeruorum inimicam aciem, vel imminues. D. Multis ſeruis obſideor. R. Bene, ſi ſtrepitus, vel inanis quæritur iactantia, ſin obſequium, aut iucunditas, nil peius. Serui etſi boni ſint, quod inter prodigia numerem, nunquam tamen multi bene ſeruiunt. Inter ſe enim diſſident, murmurant, altercantur. Alter ad alterius reſpiciens manus, ipſe interim otioſus, comploſiſque ſuis ſedens manibus, domini habitum induiſſe, ſuum decus exiſtimat, & nil cenſet honeſtius, quam nihil agere cuncta pollicitus: de his namque nunc loquimur, qui falſa profeſſione ventris ignaui negotium agentes, ſeruitio humili non tantum voluntarie, ſed importune ſeſe offerunt, innumerabilis turba, ſed vilis, qui quum tot pateant artes, abiectiſſima elegerunt. Nempe illorum, quos non voluntas propria, ſed aliena vis, & ſua ſors, & ſeruitium traxit, vt numerus rarior: ita crebrior virtus, & notior fides. Nimirum aliud eſt ſeruire velle, aliud cogi. Hi ergo fortunæ memores, vt eoſdem ſe in omni ſtatu præbeant, neu virtutem cum libertate perdiderint, quod inuiti faciunt, aliquando fideliter faciunt, quum id nequeant, quos volentes ſomnus, venter, gula, cui cupiditas mali duces in ſeruitium perduxere, in quo mirum non eſt, ſi ducibus ſuis ſtudent, atque id agunt, quod ſequuti falſum ſimul, atque humilem titulum ſeruitutis aſſumpſerant. Contra hi, qui tale nihil quod ſequerentur, habuere, naturam ſequuti, ac fortunam, ſæpe quod liberi fuerant ſerui, oſtendunt. Et ſi fortaſſe de talibus intellexit, poſſum inoffenſis auribus Senecam audire. D. Multi domũ ſerui occupant. R. Multæ igitur lites, multa bella, de re qualibet

pugna

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

pugna erit. Noua quotidie crimina proferantur ac purgentur, & inter partes ſedeas oportet. Iudex factus ex domino, non potes litigium domo expellere, litigantes potes, D. Obſideor famulis, ſine quibus viuere nequeo, quid agam? R. Si eo vſq; peruentum eſt vt ſine hoſtibus tuis eſſe non audeas: paucitate illorum, ac vtilitate tibi cōſule. Pelle formoſos, pelle comptos, ac callidos, pelle vel facie ſibi placentes, vel ingenio, vel genere. Inter paucos, eoſq; hebetes atque incultos tutius ages, non quia meliores, ſed quia minus auſuri, quod velut hyeme ſerpentes coacta vis veneni, atq; vtilis inertiæ torpor obſtrinxerit. Denique hæc ſumma eſt, vt in ſeruo ſola quidem, aut certe prima fides æſtimanda ſit. Si quid hac in parte prætuleris, crede mihi magno cum fœnore vitiorum, qualiſcunq; illa breuis tibi veniet voluptas, quia ſane perrara eſt fides, proximum remedii genus, ipſa, quam dixi paucitas vtilitaſq;, non plus habens boni, ſed minus audaciæ.

De ſeruitute. DIAL. VII.

DOL.

Seruus in hanc vitam intraui. R. Ne doleas, liber egrediere, velis modo, ſicut multi qui ex diuerſo intrarunt liberi, ſerui exibunt. D. Seruiliter natus ſum. R. Liberaliter viue, meliore tui parte liberum eſſe nil prohibet, vna eſt peccati ſeruitus grauiſſima, ſed quæ premere neſcit inuitos. Illam excute, liber eris. D. Seruum fieri voluit fortuna. R. Poteſt velle contrarium. Et ſi moribus vtitur, ſcis quid ſperes. Noſti monſtrum illud, noſti ludos & præſtigias, non liber modo, ſed domini tui dominus fieri potes, quanquam quid velit, aut quid nolit, nihil ad rem, vt ſit inexorabilis (quod interdum eſt) nullum illa tamen in animum ius habet. In omni autem aduerſus illam certamine ab illius hoſte poſcendum auxilium. Sæpe quem fortuna ſeruum, liberum virtus fecit. D. Seruitio premor graui. R. Iugum qui fert volens, leue efficit. Oſtendam tibi lenimen vnicum, ac peculiū immortale, dominique tui, quamuis potentis, arbitrio exemptum; quod te liberum, atq; ipſo domino ditiorem faciet. Sapientiæ ſtudio incumbe, illa te in libertatem aſſeret, dictum Catonis eſt à Cicerone firmatum: Solus ſapiens liber eſt, ea ſcilicet libertate, qua certior nulla eſt. D. Sub duriſſimis dominis vitam traho. R. Nulla re melius, quam fide & obſequio mollientur, & fortaſſis adeo, vt (quod multis accidit) inde tibi ventura ſit libertas, vnde te ſeruum luges, forſan & aliunde. Hunc ſiquidem temporalis dominus liberat, hunc æternus. Scis quanto periculo Malchus minas heri perſequentis euaſerit, ſed euaſit tamen. Interim de domino ſic cogita. Hic te nutrit, tuique curam omnem in ſe tranſtulit, cum libertate ſollicitudinem amiſiſſe, quid niſi vtile damnum voces? Multis ſerua libertas, multis eſt libera ſeruitus. Non tam graue iugum hominum, quam curarum eſt. Qui hoc excuſſerit, illud ferat æquanimis. Huic tu ſeruus, huic vni es deditus, immo hic tibi. Hic tuus eſt dominus, immo procurator tuus. Non habebis honores equidem, nec labores publicos, non ſimultatum ſtudiis, non forenſibus procellis, & conſiliorum volubilitate rotaberis, non nauigii tarditas, non agri ſterilitas, aut annonæ caritas te torquebit. Has moleſtias domino tuo linquens, ſæpe illo dormies vigilante. D. Difficilis & imperioſus eſt dominus. R. Non ſine cauſa illi in ſortem obueniſſe te in animo tuo pone. Quicquid igitur iuſtum iubet, Deum ipſum iubere credito. Sin iniuſtum aliquid, maioris domini meminiſſe conueniet, qui vt te ad honeſta, quamuis difficilia, ſeruum patitur, ſic ad inhoneſta vult liberum. Sic intelligo, quod glorioſorum terræ, veræque fidei principum alter ſeruos dominis carnalibus obedire per omnia, alter vero ſubditos eſſe in omni timore dominis præcipit: Illud adiiciens, vt hoc non tantum bonis & modeſtis exhibeant, ſed etiam dyſcolis, neque enim de domino iudicare ſeruum decet, ſed mores eius qualeſcunque perferre. Quo enim immitior dominus, eo clarior patientia ſerui eſt. Et hæc eſt gratia, cuius apud horum alterum fit mentio, nec tamen vt mores pati, ſic & imperia exequi ſemper oportet. Sunt enim, quæ iuſtiſſime recenſentur, ſed imperio domini ſuperioris aduerſa ſint. Cui ſi conferatur hic tuus dominus, non dominus, ſed conſeruus habebitur. Sic ergo per omnia dominis obediant ſerui, ſi iuſta præcipiunt, non difficultas retrahat, non labor, non obſequia, vel negata præmia, vel (quod in rebus amariſſimum) irrogata ſupplicia. In omnibus obediant, modo iniuſtitia, atque inhoneſtas abfuerit, alioqui contumacia, & libertas, atque ipſum pectus & iugulus iniquis præceptis ac turpibus opponendus eſt, ſeruandumque memoriter, quod præmiſſorum alter ait, qui cum ſeruos obedire per omnia dominis præcepiſſet, addidit, non ad oculum ſeruientes: quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis timētes dominum. Ex his vides, ſtatus tui conditio quænam ſit. Non totus eſt ſeruus, qui ad magna imperia cogi nequit. D. Superbo domino ſeruio. R. Quid ſcis, an ille ſuperiori ſuo domino ſeruiat? Forſan vxori meretriculæ, forſan his ipſis, quibus imperat. Quo ſuorum ſeruorum ſeruos vndique cernimus? Poſtremo (quæ duriſſima omnium eſt ſeruitus & ipſe ſibi, hoc eſt, vitiis & paſſionibus ac violentis

affectibus ſuis ſeruit. Quid vis dicam? pauci in veritate ſunt li[...]
ſi qui ſunt, eo iſtis laborioſior vita eſt, quo altior. Multo enim [...]
multoque facilius fidelis ſerui quam iuſti regis imple[...]
Diocletiani iam priuati, & de præterito iudicantis, & [...]
docti dictum memorabile eſt. Nihil difficilius, quam bene [...]
propter quod videri poteſt ipſum quidem imperium dim[...]
gitur ſortem tuam lætus amplectere, fuſcam fateor, atque [...]
lem, ſed facilem ac tranquillam; niſi forte feliciorem re[...]
culo anhelantem, quam in cubiculo quieſcentem. D. In [...]
mea me ſors impulit. R. Libens facito quod oportet, & [...]
que notiſſimum, ac neceſſitatibus humanis aptiſſimum [...]
Cupias quodcunq; neceſſe eſt, ſic vim ipſam neceſſitatis [...]
fortunæ ſarcinam patienter, quam quidā etiam ſponte ſub[...]
alios ſeruitio liberarent ſibi ſeruitium delegere. In quibus [...]
riſſimum Paulini nomen Nolani præſulis, cuius ſpontane[...]
tis exitus felix, vt debuit, fuit. Quidam paruo ſe pretio ven[...]
ſerui effecti ſuos dominos peccatis vinculis abſoluerunt, [...]
ram reducerent libertatem, in quibus Serapion quidam [...]
eremicola nobilitatus eſt. Hæc tibi magis exempla profu[...]
lamenta Experire & tu tale aliquid, quo vel vtilis alteris, vel [...]
bi ſaltem ſeruitus tua ſit. Non id quidem, quod non habe[...]
ſed eo quod habeas bene vti ſapientis eſt. Illud omnibus [...]
hoc paucis. D. Mortali domino mortalis ſeruio, R. Imm[...]
uire incipe, ille tibi & libertatem ſpondet & regnum, [...]
hoc ſtatu nec honeſtis artibus operam dare, nec ſperare [...]
vetitum. Et Terentius ſeruus fuit, & didicit haud ſerui[...]
genio, & comœdias ſcripſit haud ſeruili ſtilo, quo & libe[...]
inter poetarum duces meruit locum. Quo modo ergo [...]
lidum animæ bonum ſeruitutis impediet, quę nec aduc[...]
nec externam gloriam impedire poteſt? Plato ipſe in [...]
latus, tamen (vt ſcriptum eſt) quia philoſophus maior [...]
it: generoſa profeſſio, quæ maiorem domino ſeruum [...]
haud dubie ſeruus eruditus eo maior indocto domino, [...]
liber maior eſt animus, & in libero corpore ſerua mens [...]
in ſeruo libera. Obſtare ſeruitus poteſt fori actibus, non [...]
ria ſeruum reſpuit: An non virtus, non induſtria, non [...]
ceronis ſeruus fuit, ſed his artibus libertatem adeptus [...]
patroni iocis librum poſteris liquit. Non poteſt ſeruus im[...]
ercitus, aut ſenator eſſe. At philoſophus, aut orator, a[...]
teſt. Aliquando etiam diſcuſſo ſeruitio imperator & re[...]
ad regnum modo, & imperium ab hoc gradu perue[...]
nouimus, ſed ad cœlum ipſum. Non poteſt ſeruus milita[...]
Deo poteſt, eiuſq; militiæ ſtipendium eſt regnare. Dei ſeruus [...]
omnium ſocius Angelorum, horror dæmonum. Dei autem [...]
& ſeruus hominis eſſe poteſt, atq; ita cœleſti felicitati terre[...]
tus nihil nocet. D. Seruus ſum. R. Si ſemper fuiſti, conſue[...]
leniat. Si minus, ſpera poſſe te iterum non eſſe, quod qu[...]
fueris. D. Seruus ſum. R. Si ſperas mali finem, minuat [...]
ſi deſperas, patientia. Neq; malum malo cumules, neq; [...]
peruacue ſciens volenſq;, quæ toms humanæ dementia [...]
Sed certe nihil eſt deſperandum. Si cuncta defuerint, [...]
quæ te inuito domino diſſoluat ac liberet.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes. Erat Diogeni ſeruus nomine Manes, is qu[...]
giſſet à domino admonuerunt amici, vt fugitiuum [...]
ridiculum, inquit Diogenes, ſi Manes abſq; Diogene [...]
nes abſq; Mane viuere non poſſit. At multi ſeruos [...]
vlciſcantur. Diogenes ſpectabat vſum. Melior autem [...]
eſt, qui paucioribus eget. Nolebat itaq; hic ſeruo [...]
Laer. l. 6.

Idem. Quum eſſet emptus Diogenes, perinde quaſi ip[...]
emiſſet, dixit illi: Vide vt iuſſis meis pareas. Cumq; ille [...]
ποταμῶν, ſignificans rem præpoſtere agi, ſi ſeruus imp[...]
medicum, inquit Diogenes, emiſſes æger, non illi p[...]
temperares? an diceres, ἄνω ποταμῶν? Si herus corpore [...]
auſcultat ſeruo rei medicę perito: multo magis decet an[...]
auſcultare ſeruo philoſophiæ perito: quod enim ars me[...]
corpori, hoc philoſophia præſtat animo: illa medetur fe[...]
uis cupiditatibus. Quanto autem animus præſtat corpo[...]
morbi ſunt, quam huius, grauiores. Laertius addit, quu[...]
ne rogaretur, quo titulo vellet prædicari? reſpo[...]
imperare liberis: vbi vidiſſet prætereuntem quendam be[...]
Huic, inquit, me vende: nam is eget Domino.

Idem dicebat, inter ſeruos ac dominos malos præter [...]
hil aliud intereſſe, niſi quod mancipia ſeruirent domin[...]
piditatibus, ſignificans vtroſq; eſſe ſeruos: miſeriorem [...]
ſeruire dominos, quam mancipia, ſi ſint improbi. Nam [...]
affectuum arbitrio, & multos habet dominos, & turpes [...]
tes. *Laer. li. 6.*

Antigonus. Quum Athenienſes ſeruum Antigo[...]
gratia, perinde vt ingenuum in ciuium numerum [...]

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

...m, inquit Antigonus rex, velim vnum Athenienſem à ... di: ſignificans, per illos factum, vt vnum ciuem Athenienſem ... ioris cædere, quippe ſeruum: ſed Athenis eſſe plures ... ditos, vt à rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum, ... ſuus fuit, manumitterent. *Plut. in apoph.*

...*nus Imp.* quum ſeruum ſuum videret inter duos ſenatores ... ambulare, milit, qui illi colaphum impingeret, diceretq;: No... ambulare, quorum adhuc potes eſſe ſeruus, ſimul tena... conſulens, & ſerui caſtigans inſolentiam, quam de ... ſumpſerat. *Ex Dione Caſsio.*

...*erus* nunquam vtebatur curſore, niſi ſeruo ſuo, dicens, ... currere niſi in ſacro certamine non debere. *Ælius Lampri...*

...cebat, bonos ſeruos eſſe liberos: improbos autem liberti... cupiditatibus ſeruire. *Stob. ſerm. 2 & 60.*

...*das* interrogatus, quod genus homines eſſent Iones? ... quit, mali, ſed ſerui boni: ſignificans, illos neſcire imperare, ... ſed ſeruitutem æquo animo ferre: videlicet referen... dum hominum genus, iuxta diſtinctionem Heſiodi, ... quidem non ſapiunt, ſed parent recte ſapienti. *Plut. in*

...*na* Lacæna quædam captiua, quum interrogaretur, quid ... inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars eſt in ... *Plut. in Lacænarum apoph.*

...quædam à licitatore interrogata, num eſſet futura proba, ... etiam, inquit, ſi me non emeris. *Plut.*

... Quum in auctione præco rogaret illam, quid ſciret? Libe... ſignificans, ſeſe captiuam quidem eſſe, cæterum ad il... non parituram. Itaq; quum emptor imperaſſet quæ... conuenientia liberæ Plorabis, inquit, qui tibi ipſi talem in... poſſeſsionem, moxque ſibi necem conſciuit. *Plut. in apoph.*

... Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac ſub ha... in cæteris omnibus, quæcunque putabat ab ingenuo ... obſequens erat ei, qui ipſum fuerat mercatus: ... afferre matulam, haud ſuſtinuit, dicens: Non ſeruia: ... inſtaret herus, puer conſcenſo tecto, dixit: Senties, cuiuſ... fecerìs: moxque ſeſe è ſublimi præcipitem dedit, ac ... eſſe poterat, ſeruilia facere non poterat, ac ſemet in ... morte aſſeruit. *Plut. in Lac.*

...*Scytharum rex*, in quem arma mouit Darius, ſuaſit ... vt Iſtrici pontis iunctura ſoluta, fugientes ſeſe in ... vindicarent: qui quum id facere recuſarent, ne viola... qua Dario erant obſtricti, vocauit illos frugi mancipia, ... hoc eſt, qui fugere nollent. Nam hæc non minima laus ... nolle fugere, ſi liceat: at nolle tyrannicam ſeruitutem ... libertate, ſi detur opportunitas, animi ſeruilis eſt. *Plut.*

... conſpiciens, filium ſuum eos, in quos habebat im... tractantem, atque inſolentius: An ignoras, inquit, ... noſtrum eſſe ſplendidam ſeruitutem? Nihil dici potuit ... Nam princeps non minus obſeruire cogitur populo, quã ... quod princeps id facit cum dignitate, alioqui ... ſeruitus eſt. *Plut.*

... quidam in ſeruum furacem ita iocatus eſt, vt diceret ... eſſe, cui domi nihil eſſet nec ſignatum, nec occluſum. Id ... ſeruo dicas, laus eſt: ſi de furaci, iocus ſatelligimus enim, ... nec ſigna obſtare, quo minus furetur. Scrinia claudi... & cadi & lagenæ ſolebant obſignari. *Eraſm. l. 6. apoph.*

...*nus* Ætoli quondam ingreſſi regionem Laconicam, ab... quinquaginta ſeruorum millia, vnde Lacon quiſpiam ſe... dixiſſe fertur: Magno bono fuerunt hoſtes Laconicæ, ... turba leuarunt. *Plut. in Lac.*

... Cum Thebani irrupiſſent in Laconicam, & inter ca... captiuosq; multos etiam abduxiſſent Helotas, iuſſerunt illos ... Alcamanis ac Spendonis Laconica carmina canere, illi ... dicentes, id nolle filias heriles: adeo plus apud illos valu... puellarum authoritas, quam iuſſa victoris. Hinc ... quidam, eſſe contra ſeruum maxime ſæuum. *Plut. in ...*

...*menes*, percontanti cuidam, cur Lacedæmonii Helotibus ... colendos agros, ac non ipſi potius eos colerent? Quo... quit, non ipſorum cauſa, ſed noſtra, Helotas nobis compa... Videlicet ſtultitiam eorum taxans, qui mancipia ad oſten... alunt otioſa, & ſeruos ſocios ac miniſtros voluptatum ... malunt, quam frugiferis operibus occupatos. *Plutarch. in*

...*Craſſus* ille diues magnam ſeruorum turbam domi alebat, ... præcipuam agebat curam, diſcentibus aſtans interdum & ... docens eos, dicens: hunc oportere præcipuam eſſe pa... ſollicitudinem, nolle, quot ſint rei familiaris animata in...

Diogenes, Conſpicatus delicatum quendam à ſeruo calceari: Nõdum, inquit, ſat beatus es, niſi te etiam abſtergat, id erit, ſi mancus fueris. *Laertius lib. 6.* Viſum eſt Diogeni, non multo minus abſurdum, in calceatu abuti opera famuli, ſi quis ipſe ſibi hoc præſtare valeat, quam ſi poſt exoneratam aluum adhibeat famulum abſtergendo podici. Quanquam intelligi poteſt & de abſtergendo naſo. Philoſopho Ethnico prodigioſæ deliciæ videbantur, ethnicum calceari à famulo (*inquit Eraſmus*:) At ego noui Chriſtianum ſacerdotem, ac Theologum, cui cum nullum eſſet membrum mancum, tamen aditurus latrinam, famulos accerſebat, qui ſoluerent ligulas: item reuerſus, qui alligarent. Id ego videns, ſic mecum cogitabam: Vtinam adeſſet ſpectator Diogenes.

Demonax, videns quendam ſeruum ſuum crudeliter verberantem: Deſine, ait, ne ſeruo tuo ſimilis fias. Iudicauit vir prudentiſſimus, reuera ſeruum eſſe, qui affectibus ſuis imperare non poſſit. *Eraſ. l. 8. apoph.*

Gorgo Cleomenis filia, cum videret Ariſtagoram à quopiam è famulis calceari: Quid, inquit, pater! Hoſpes iſte manus non habet? Exiſtimabat non ferendas viri delicias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipſe ſuis manibus facere ſibi poterat. Et non pudet quoſdam, quibus veſtiendis comendiſq; vix decem famuli ſufficiunt. Opus eſt famulo, qui ventrem exoneraturo ſoluat ligulas, qui fœnum aut lanam porrigat exterſuro, ac minimo minus, qui abſtergat. *Eraſ ex Plut. in Lac.*

Gillias hoſpitio exceptus apud hominem durum & vndecunque facientem quæſtum, qui ne dormire quidem famulis permittebat, ſed alius aliud operabatur noctu: eundem & ipſe poſtea quum Agrigentum veniſſet, ſuſcepit, & conuocatis famulorum pueris (qui permulti erant) nuces & caryças diſtribuit. Interrogante autem hoſpite, vnde tot pueri? A famulis meis, dixit, mihi generantur. Voluit autem oſtendere, ita tractandos eſſe ſeruos, vt ad procreandos etiam liberos legitime ſint apti. *Stob. ſerm. 60.*

¶ SIMILITVDINES.

Saluiani Epiſcopi. Sicut ſolent hi, qui hoſtium terrore compulſi ad caſtella ſe conferunt, aut qui perdito ingenuæ incolumitatis ſtatu ad aſylum aliquod deſperatione confugiunt: ita & illi, qui habere amplius vel ſedem, vel dignitatem ſuorum natalium non queunt, iugo ſe inquilinæ abiectionis addicunt: in hanc neceſſitatem redacti, vt exactores non facultatis tantum, ſed etiam conditionis ſuæ, atq; exulantes non à rebus tantum ſuis, ſed etiam à ſeipſis, ac perdentes ſecum omnia ſua, & rerum proprietate careant, & ius libertatis amittant. Et quidem quia ita infelix neceſſitas cogit ferenda vtcunq; erat extrema ſors eorum, ſi non eſſet aliquid extremius. Illud grauius & acerbius, quod additur huic malo ſeruilius malum. *De vero iudicio & prouidentia Dei, lib. 5. fol. 30.*

Plutarchi. Si miſerum eſt ſeruire: Multo miſerrimum eſt ſeruire iis, quos non poſſis effugere. *In Moral.*

Roterodami. Vt attagen alias vocalis, captus obmuteſcit: Ita quibuſdam ſeruitus adimit vocem, qui liberi loquebantur. Aut ſponte loquuntur, aut canunt nonnulli: ſi cogas, reticeſcunt. *In ſimil. lib.*

Formicæ triticum arrodunt ea parte, qua germinare incipit, ne ſibi reddatur inutile: Sic potentes, quo miniſtris perpetuo vtantur, premunt, ne ſi emeruerint, tædio ſeruitutis relinquant aulam. *Ibidem.*

¶ BIBLICA EXEMPLA.

Seruorum frugi *exempla*: Seruus Abrahæ, *Gen.* 24. *v.* 10. 12. Iacob, 30. *v.* 29. Ioſeph. 36. ℣. 8. ſerui Dauidis, 2. *Sam.* 15. *v.* 15. Ethai, & qui cũ eo erant, ℣. 22. ſerui hominis peregrè profecti, *Matth.* 25. ℣. 16. 17. Nobilis cuiuſdam ſerui, minas habentes, *Luc.* 19. ℣. 16. 18. ſerui Cornelii, *Act.* 10. ℣. 7. ſeruorum in re mala facilius obtemperantium *exempla*: Serui Pharaonis, *Exod* 9. 9. *v.* 34. 35. & 14. ℣. 5. ſerui Saulis, 1. *Sam.* 18. *v.* 22. 23 & 19. *v.* 11. & 28. *v.* 6. 7. Doeg. Idumæus 22. ℣. 17. 18. ſerui Dauidis, 2. *Sam.* 11. ℣. 4. Ioab, ℣. 15. 16. & 24. ℣. 4. ſerui Abſolonis, 13. ℣. 29. & 14. *v.* 29. 30. ſeniores Iſrael, 1. *Reg.* 21. *v.* 9. 10. 11. Vrias ſacerdos, 2. *Reg.* 16. ℣. 10. 11. ſerui Ioas, 2. *Paral.* 24. ℣. 21. ſerui Nabuchodonoſor, *Daniel* 3. ℣. 19. 20. &c. curſores Aſſueri. *Eſth.* 3. *v.* 15. ſerui Holofernis, *Iudith.* 6. *v.* 7. 8. ſatellites Herodis, *Marc.* 6. ℣. 17. Cuſtos carceris, *Act.* 16. ℣. 24. Seruorum malorum, *exempla* Pincerna & piſtor Pharaonis, *Gen.* 40. *v.* 1. ſerui Semei, 1. *Reg.* 2. *v.* 39 Giezi, 2. *Reg.* 5. 21. 22 ſerui Ioas regis Iuda, 12. ℣. 20. 21. 2. *Paral.* 24. 25. ſerui Amon regis Iuda, 21. ℣. 22. 23. ſerui Aſſueri, *Eſth.* 2. *v.* 21. ſeruorum malorum deſcriptio, *Matth.* 24. *v.* 48. *Luc.* 12. *v.* 45.

¶ EXEMPLA HISTORICA.

Cum Carya ciuitas Peloponneſi cum Perſis hoſtibus aduerſus Græciam conſenſiſſet, eamque quantum in ſe fuit, Xerxi prodidiſſet: Græci oppido bello capto, viriſque interfectis, Caryatides mulieres in ſeruitutem abduxerunt. *P. Ærodius ex M. Vitruuio Pollione.*

Laco-

Lacedæmonii Helos oppido Meſſeniæ capto, ciues omnes in ſeruitutem rapuere. Hinc quoſuis iure belli captos Helotas ſiue Ilotas dixere. *Pauſanias.*

Lacedæmoniorum ancillæ Chalcides: Argiuorum Gymnetæ: Sicyoniorum Corynephori: id eſt, Clauigeri, à claue, ſiue Catanocophori: Arcadum Proſpelatæ. *Alex. li. 3. c. 20.*

Apud Romanos animaduerſum, ciuibus bellis captos, velut hoſtes in prædam verti, & venum ire non licuiſſe: ſemperq; leuius ſeruitium apud Romanos deditis, quam capitis fuiſſe: Græcoſq; perraro ſeruitutem ſeruiſſe: quare illorum nullus mercatoribus dabatur locus. *Alex. lib. 2. cap. 20.*

C. Marius, qui vitas Imperatorum ſcripſit, ait, eos omnes probos fuiſſe principes, qui quanquam ipſi mali, probos apud ſe libertos ac ſeruos adminiſtratores haberent: contra vero, bonos natura principes nequaquam bene regere, vbi malis rem committerent. *Volater lib. 30. Philologiæ, de dominis & ſeruis.*

M. Antonium oratorem accuſatum ſtupri, ſeruus captus minime prodidit, ex quo Plautus ait, Superbum eſſe decet fidelem ſeruum apud dominum ſuum.

Populus Rom. in clade Cannenſi captos redimere nullo modo voluit: Cumque in ſummam penuriam eſſet redactus, ergaſtula ſoluit, ſeruorum vndecim millium auxilium quæſiuit, ciuium contempſit: & exiſtimauit eos potius tueri libertatem, qui nunquam habuiſſent.

Volſinienſes, cum ſeruos temere omnes manumitterent, ab eis poſtea oppreſſi ſunt, multaq; indigna paſſi: quibus auxilia petentibus, miſſus Decius Mus Libertinos omnes partim necauit, partim dominis in ſeruitutem priſtinam reſtituit.

Seruile bellum in Sicilia terrorem Romanis attulerat, niſi celeriter per Perpennam, & rurſus renouatum per M. Aquilium confectū fuiſſet.

Cum *Cleopatra* intellexiſſet Antonium ſuſpicari ipſius culpa cladem fuiſſe acceptam, eius iram verita in ſepulchra ſe recepit, miſitq; qui Antonio nuntiarent, eam eſſe mortuam. Antonius Cleopatræ morte commotus, quæ leuiter de ſuſpicione nuntio crediderat, *Heronem ſeruum* vocauit, iuſſitq;, vt eum occideret. At Hero, domini vitæ quam ſuæ ſtudioſior, arrepto gladio, dum fingit Antonium percutere, in ſeipſum gladium conuertit.

Cum miſſi fuiſſent a Domitiano milites, qui L. Piſonem interimerent, tunc Africæ Proconſulem, & Carthaginem ingreſſi, ad Piſonis ædes veniſſent, vbi Piſo eſſet, petierunt: *Piſonis ſeruus*, re perſpecta, ſe Piſonem mentitus eſt.

Gozaganus Perſa, cum in India immenſas opes comparaſſet, in ui dia apud Iudicem accuſatus falſo crimine, occidi iuſſus eſt. Duo eius ſerui eo occiſo à Rege vocati, vt domini pecuniam indicarent, ſtatim vt iacentem herum mortuum viderunt, ſpreta vita animo vnanimes cultellis, quos ſecum habebant, Regem occiderunt.

¶ HIEROGLYPHICA.

Raſitatio capitis apud Græcos pariter & Latinos *ſeruitutis* indicium fuit. *Pier. Val. lib. 32 pag 300. D.*

Quod etiam *annulus* ſit *ſeruitutis* hieroglyphicum, tam maritale ſignum atteſtatur, quod addictam eſſe viro ſponſam indicat: quam Pythagoræ ſymbolum exponit, dum nos arctum annulum geſtare vetat: quod ex D. Hieronymi interpretatione, non eſſe anxie viuendum admonet: quippe cauendum, ne os in eam ſeruitutem coniiciamus, quæ dura ſit & incommoda. *Pier. Valer. libro 36. pag. 336. B.*

¶ FABVLA.

Columba & Cornix.

Columba, quæ in columbari nutriebatur, iactitabat fœcunditatem ſuam: audiens hoc cornix, at tu, inquit, nequicquam ea re ſuperbis, de qua tibi plurimum doloris & luctus colligitur. Quantum enim tibi pullorum, tantum triſtitiæ paritur.

Fabula docet, in ſeruitute miſeriam augeri fœcunditate.

Vide, Dominus, Libertas.

Seueritas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

SEueritas, Græc. σεμνότης, ἀποτομία, ἀνενδοτεία, ας, ἡ, & ἀνένδοτος, ου, ὁ, ἡ, ſeuerus dicitur. Hebr. *Perech*, auſteritas, ferocitas implacabilis. *Exod. 1. 13. 14.*

Hinc φρικόω, horrifico, φρίξ. φρίκη, horror, & Lat. ferox, ferocia. Dicitur etiam *Keſchi*, à verbo *Kaſchah*, durus fuit, difficilis fuit. Eſt autem ſeueritas virtus inflexibilis circa inflictionem pœnarum, quando recta ratio requirit hoc. *Sec. B. Tho. ſecund ſecund. q. 157. artic. 2.*

Seuerus aliquando ſignificat grauem & cenſorium, & dicitur quaſi ſemper verus, nec vlla gratia, aut illecebris mu[...] *Amnemque ſeuerum Eumenidum aſpicies.* Nonnunq[...] ſolicitum. A ſeuerus fit ſeueritas, h. e. grauitas, conſta[...] cando, & imputando, auſteritas, rigiditas, aſperitas, triſ[...] etiam aſſeuero verbum, quod eſt cum vi quadam ac[...] quaſi cum ſeueritate aliquid affirmo, à quo aſſeuera[...] Item perſeuero, quod eſt cum quadam conſtantia, & [...] cia duro. Hinc perſeuerantia, hoc eſt, conſtantia & [...] quibus ſupra.

¶ BIBLICI LOCI.

Seueritas interdum neceſſaria, 2. *Cor.* 7. 8. & 13. 2. *Tit.* [...] 22. Seueritas Dei in Iudæos, *Rom.* 11. 22.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENT[...]

Seueritas in ciuitate nonnunquam ſalutaris eſt, ſ[...] per peſtifera. *Franc. Patr. de Repub l. 6. c. 5.*

Seueritas Regem decet, maieſtatem præſtat, & digni[...] *Idem de regno lib. 8. c. 6.*

Seueri in puniendo, in gratiis poſtea concedendis, [...] conferendis liberales plerunq; exiſtere ſolent. *Leo He[...] dial. 2.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Cato ſenior millia quinq; famulos habebat, quorum [...] captiua corpora emit. Quod vbi ſenſit reſciſſe Catonem [...] in eius conſpectum veniret, ſeipſum laqueo præfocau[...] ſtum oderat in milite, adeo veniam deſperabat, quip[...]

C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, quod aperto [...] ſet foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit ocu[...] mam tuam approbes: his ornamenta comparato: his [...] liis velle videri formoſam, in ſuſpicione & in crimine [...] ſe eſt. *Eraſ. l. 6. apoph.*

Peſcennius Niger, Palæſtinis rogantibus, vt ipſo[...] uaretur eo quod regio eſſet grauata, ſatis inclemen[...] Vos terras veſtras leuare vultis, ego etiam aerem [...] cuperem. *Æl. Spart.*

Alphonſus admonitus ab amicis, ne nimium len[...] ſet, & ob id contemptum apud ſuos incideret: Magis [...] dum mihi eſt, ne nimia mihi ſeueritas conciliet inuidia[...] *apoph.*

Paulus Æmilius, cum Perſeus captiuus deprecaretur [...] pho duceretur: Iſthuc, inquit, in te ſitum erat. Significa[...] ſe in bello perire. *Plut. in vita Æmil.*

¶ SIMILITVDINES.

Chryſoſtomi, Quemadmodum qui perpetuo m[...] do, remiſſum hominem facit: Ita ſemper aſperi[...] magis exacerbat hominem. Eoq; bonum eſt vbiq; modera[...] 4. c. ad Galat.

Verum hunc in modum non loquitur, ſed aliter [...] ſis, nec vult ferire, nec vulnera vulneribus addere, qu[...] eruditi medici eos, qui in longum incidunt morbum, [...] ac ſemel, ſed ex interuallo curant, ne deſpōdentes an[...] Sic & hic beatus. Nam & hi parturientis dolores hoc [...] quo maior erat affectus charitatis.

Roterodami, Vt echinus in ſpinis ingreditur, quo[...] circumferat: Ita quibuſdam in omni negotio acerbi[...] rea quod animo ſecum adferant aſperitatem etiam [...] habeat incommodi. *in ſimil.*

Vt Euripus in Eubœa ſepties in die defluit, ac tor[...] ra celeritate: at idem tribus diebus vno quoq; menſe [...] ſeptima, octaua nonaq; luna: Ita quidam inæquales [...] præcipites ſunt, aut nimium lenti, in vtramque partem [...] hementes, *ibid.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Seueritatis Dei *Exempla*: Erga Euam, *Gen.* 3. 16. A[...] Amalechitas, *Exod.* 17. ℣. 8. 9. Iſraelitas, vitulum aure[...] 32. ℣. 26. &c. blaſphemum. *Leu.* 24. 10 &c. populum [...] *Num.* 11. ℣. 32. 33. Mariam, 12. ℣. 10. Iſraelitas, 14. 28. 29. 30. [...] ligentem lingua ſabbatho, 15. 32. &c. Moyſen & Aaron[...] Tribum Beniamin, quæ iubente Domino tota: except[...] ris, eſt deleta, *Iud.* 20. 47. Saulem. 1. *Sam.* 13. *v.* 13. &c. [...] *Sam.* 21. 19. Oziam, 2. *Paralip.* 26. 19. Ezechiam, 2. *Reg.* [...] raiam, Sophoniam, & tres Ianitores, 25. ℣. 18. 19. Ieroſo[...] *ſa.* 3. 16. Babylonem, *Ier.* 51. 1. &c. Heliodorum, 2. *Mac.* [...] Antiochum, 9. ℣. 8. 9. ſeruum nequam, *Matth.* 18. 34. [...] 25. 30. Ananiam, *Act.* 5. ℣. 5. 6. Sapphiram, *v.* 10. Herodem [...]

Signum.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG[...]

SIgnum, Græce σημεῖον, ου, τὸ, & σημαίνω, ſignifico [...] quantum eſt in ſe, importat aliquid manifeſtum, qu[...] ſi manu ducimur in cognitionem alicuius occulti. [...] *Thom. 4. ſent. diſt. 1. q. 1. art. 1.*

Signum proprie eſt quædam parua nota, indica[...]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN